

## **Egyetemek és régiójuk – különös tekintettel a Debreceni Egyetemre**

**Polónyi István**

közgazdász, egyetemi tanár, Debreceni Egyetem

Tanulmányunkban<sup>1</sup> a hazai tudományegyetemek – köztük elsősorban a Debreceni Egyetem – regionális kapcsolatait vizsgáljuk, elsősorban a hallgatói rekrutáció alapján, de érintve a képzési, kibocsátási szerkezet és a végzettek munkaerő-piaci helyzetének néhány jellemzőjét is.

### ***Adatok, módszer***

Kutatásunk több adatbázisra támaszkodik. Részint az Oktatási Hivatal által közreadott felsőoktatási statisztikákra,<sup>2</sup> részint a felvi.hu felvételi adatbázis alapján készített statisztikákra,<sup>3</sup> továbbá a 2010., 2013. és 2016. évi felsőoktatási felvételi adatbázisokra,<sup>4</sup> valamint a végzettek munkaerő-piaci helyzetét illetően a 2015. évi diplomás pályakövetési adatbázisra. Az elemzés során egyszerű keresztmetszetet használunk.

### ***Létszám és felvételi tendenciák***

A Debreceni Egyetem a hallgatólétszámot tekintve 2015-ig az ország legnagyobb, 2015 óta a második legnagyobb egyeteme. Az ország négy tudományegyetemére: a Debreceni Egyetemre, az Eötvös Loránd Tudományegyetemre, a Pécsi Tudományegyetemre, és a Szegedi Tudományegyetemre jár a hazai felső-

---

<sup>1</sup> Az írás alapjául szolgáló kutatás a „Társadalmi és szervezeti tényezők szerepe a hallgatói lemorzsolódásban” című, 123847 számú, a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított projekttámogatással, a K17 pályázati program finanszírozásában valósult meg.

<sup>2</sup> [https://www.oktatas.hu/felsooktatas/kozerdeku\\_adatok/felsooktatasi\\_adatok\\_kozzetetele/felsooktatasi\\_statistikak](https://www.oktatas.hu/felsooktatas/kozerdeku_adatok/felsooktatasi_adatok_kozzetetele/felsooktatasi_statistikak)

<sup>3</sup> [https://www.felvi.hu/felveteli/ponthatarok\\_statistikak/elmult\\_evek/ElmultEvek/index.php/elmult\\_evek\\_statistikai/](https://www.felvi.hu/felveteli/ponthatarok_statistikak/elmult_evek/ElmultEvek/index.php/elmult_evek_statistikai/)

<sup>4</sup> Az adott évi felsőoktatási adatbázis a felsőoktatási felvételre jelentkezők adatait, jelentkezési jellemzőit és felvételi eredményeit tartalmazza. Ezúton is köszönetet mondunk az Oktatási Hivatalnak, hogy kutatási célokra az adatbázisokat – természetesen anonimizálva – a Debreceni Egyetem Humántudományi Doktori Iskola Neveléstudományi programja részére rendelkezésére bocsátotta.

oktatási hallgatók kicsit több mint harmada.<sup>5</sup> A Debreceni Egyetem a vidéki tudományegyetemek között a legnagyobb.

A továbbiakban az egyetemek rövidített neveit használjuk: Debreceni Egyetem: DE, Eötvös Loránd Tudományegyetem: ELTE, Pécsi Tudományegyetem: PTE, Szegedi Tudományegyetem: SZTE. (Illetve a későbbiekben még szó lesz a Miskolci Egyetetről: ME, a Szent István Egyetetről: SZIE, a Nyíregyházi Egyetetről: NYE és az Eszterházy Károly Egyetetről: EKE)

A 2010 óta – az oktatáspolitikai váltás nyomán – tartó hallgatólétszámcsökkenés sokkal inkább érintette a vidéki egyetemeket, mint a fővárosiakat (lásd erről Polónyi (2018)), ennek nyomán esett a debreceni hallgatólétszám a második helyre.

A létszámváltozás mögött a hallgatói preferenciák megváltozása is tetten érhető. A felsőoktatásba törekvő fiatalok szembetűnően nagyobb számban keresnek, keresik az ELTE programjait.

1. táblázat. A négy tudományegyetem hallgatólétszáma 2010–2017 (ezer fő)

|           | DE   | ELTE | PTE  | SZTE | Az ország összes felsőoktatási hallgatója |
|-----------|------|------|------|------|-------------------------------------------|
| 2010/2011 | 31,2 | 30,5 | 28,0 | 27,2 | 361,3                                     |
| 2011/2012 | 32,4 | 29,9 | 26,7 | 27,0 | 359,8                                     |
| 2012/2013 | 31,0 | 29,0 | 24,0 | 25,3 | 338,5                                     |
| 2013/2014 | 29,7 | 28,7 | 21,8 | 23,7 | 320,1                                     |
| 2014/2015 | 28,8 | 28,4 | 20,6 | 23,1 | 306,5                                     |
| 2015/2016 | 27,6 | 27,8 | 19,8 | 22,5 | 295,3                                     |
| 2016/2017 | 26,8 | 27,3 | 19,7 | 21,6 | 287,0                                     |
| 2017/2018 | 26,8 | 29,1 | 20,1 | 20,7 | 283,4                                     |

Forrás: Oktatási Hivatal felsőoktatási statisztika

### ***A tudományegyetemek megyei rekrutációja***

Ha megvizsgáljuk, hogy az intézmények befogadó, székhelyének helyet adó megyéje és az általuk felvett hallgatók születési megyéje milyen viszonyban áll, azt találjuk, hogy a négy tudományegyetem regionális rekrutációja igen jellemzően különbözik (2. táblázat). Az egyes tudományegyetemek befogadó megyéből történő rekrutációjának különbsége nagyjából 10%-on belül van, ugyanakkor a befogadó megye és a szomszédos megyékből – tehát ha úgy tetszik a régióból – történő beiskolázásban szembetűnőek a különbségek.

<sup>5</sup> A Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem 2012 óta a DE és az ELTE után a harmadik legnagyobb hallgatólétszámú egyetem, azonban itt csak a széles képzési spektrumú, sokkarú tudományegyetemekkel foglalkozunk.

2. táblázat. A felvett hallgatók (születési) megye szerinti rekrutációja  
oktatási szintenként 2013-ban és 2016-ban

|                                             | DE         | ELTE       | PTE        | SZTE       | ME         |
|---------------------------------------------|------------|------------|------------|------------|------------|
| <b>2013</b>                                 |            |            |            |            |            |
| Saját megyéből                              | 42%        | 44%        | 32%        | 35%        | 69%        |
| <b>Saját és szomszédos megyékből együtt</b> | <b>86%</b> | <b>46%</b> | <b>58%</b> | <b>68%</b> | <b>89%</b> |
| Fővárosból                                  | 4%         | (44%)      | 9%         | 9%         | 4%         |
| <b>2016</b>                                 |            |            |            |            |            |
| Saját megyéből                              | 41%        | 45%        | 32%        | 33%        | 67%        |
| <b>Saját és szomszédos megyékből együtt</b> | <b>87%</b> | <b>48%</b> | <b>57%</b> | <b>65%</b> | <b>88%</b> |
| Fővárosból                                  | 4%         | (45%)      | 12%        | 10%        | 4%         |

Forrás: Adott évi felvételi adatbázisok alapján saját számítás

A Debreceni Egyetem 2016-ban felvett hallgatóinak 7/8-a a saját és szomszédos megyékből került ki, míg a Szegedi Tudományegyetem esetében ez az arány kb. 2/3-nyi, a Pécsi Tudományegyetem esetében pedig 5/9. Az is látszik, hogy míg a PTE és a SZTE esetében a regionalitás csökken, a DE esetében növekszik 2013-ról 2016-ra.

A 2. táblázatban feltüntettük a Miskolci Egyetem regionalitását is, ami leginkább hasonlít a Debreceni Egyetemére, azzal a különbséggel, hogy miközben a saját és szomszédos megyékből történő beiskolázás a ME esetében nagyjából megegyezik a debrecenivel, a saját megyéből történő rekrutáció viszont jelentősen nagyobb, mintegy 2/3-nyi.

Ha képzési szintenként vizsgáljuk a regionális rekrutációt (3. táblázat) azt látjuk, hogy mindegyik vidéki egyetemenél a felsőfokú szakképzésre felvettek esetében a legnagyobb a regionalitás mértéke (ha a nagyobb regionalitáson azt értjük, hogy a felvettek közül minél több kerül ki az intézményt befogadó és azzal szomszédos megyéből). Az alapképzés regionalitása a második a sorban, (kivéve az ELTE-t ahol ez a legmagasabb, jöllehet messze elmaradva a vidéki tudományegyetemektől). A mesterképzés regionalitása eléggé különböző az egyes egyetemeken, amiben nyilvánvalóan több tényező is szerepet játszik, (pl. a kínálat, de az is hogy a mesterképzés esetében a hallgató születési megyéje valószínűleg kisebb szerepet játszik).

3. táblázat Az intézmények (saját és szomszédos megye szerinti) rekrutációja oktatási szintenként 2013-ban és 2016-ban

|                                       | DE  | ELTE | PTE | SZTE |
|---------------------------------------|-----|------|-----|------|
| <b>Összes felvett</b>                 |     |      |     |      |
| 2013                                  | 86% | 46%  | 58% | 68%  |
| 2016                                  | 87% | 48%  | 57% | 65%  |
| <b>Felsőfokú szakképzésre felvett</b> |     |      |     |      |
| 2013                                  | 92% | --   | 79% | 85%  |
| 2016                                  | 92% | 42%  | 79% | 76%  |
| <b>Alapképzésre felvett</b>           |     |      |     |      |
| 2013                                  | 86% | 47%  | 59% | 69%  |
| 2016                                  | 88% | 49%  | 56% | 67%  |
| <b>Osztatlanra felvett</b>            |     |      |     |      |
| 2013                                  | 86% | 46%  | 49% | 62%  |
| 2016                                  | 83% | 44%  | 53% | 61%  |
| <b>Mesterképzésre felvett</b>         |     |      |     |      |
| 2013                                  | 85% | 43%  | 56% | 61%  |
| 2016                                  | 85% | 47%  | 51% | 62%  |

Forrás: Adott évi felvételi adatbázisok alapján saját számítás

Végeredményben leszögezhetjük, hogy a vidéki tudományegyetem regionalitása viszonylag magas, különösen igaz ez a Debreceni Egyetemre (és a csak érintőlegesen vizsgált Miskolci Egyetemre). Más oldalról az is látszik, hogy a vidéki tudományegyetemek regionális szerepében különösen jelentős elem a felsőfokú szakképzés.

### ***Hátrányos helyzetű hallgatók a vidéki egyetemeken***

A Debreceni Egyetem regionális elhelyezkedése indokoltá teszi a hátrányos helyzetű hallgatók felsőoktatásba kerülésének vizsgálatát.

A hátrányos helyzetű fiatalok felsőoktatásba történő bekerülését több módszerrel is lehet vizsgálni. Lehet a hátránykompenzálás alapján, amikor a felvételi során kapott többletpontszámok figyelembevételével elemezzük a felvett hallgatók megoszlását. Lehet kérdőíves felmérés segítségével. Lehet a felvett hallgatók középiskolájának jellemzői (pl. jellege, kompetenciaeredménye) alapján. És lehet a jelentkező, illetve felvett hallgatók lakhelyének területi megoszlása segítségével.

A hátrányos helyzetű lakóhely és a hátrányos helyzet közötti összefüggés természetesen sokrétű, nem triviálisan azonos. (Lásd erről Garami 2013: 209) Természetesen a hátrányos helyzetű településeken, kistérségekben is élnek nem hátrányos helyzetű, sőt gazdaságilag, szociálisan kiváló helyzetű lakosok is. Azonban a hátrányos helyzetű települések és kistérségek lakói között nagyobb arányban találunk hátrányos helyzetű embereket, több a kedvezőtlen helyzetű iskolák aránya, stb. Ezért a hátrányos helyzetű kistérségből a felsőoktatásban

jelentkezők és felvettek vizsgálata közelebb visz – az egyébként makro-statisztikákkal igen nehezen mérhető – hátrányos helyzetűek felsőoktatási rekrutációjának megközelítéséhez.

Ha összevetjük a felvételi adatbázis alapján a 20 leghátrányosabb helyzetű kistérségből a felsőoktatásba felvett hallgatók számát a hátrányos helyzet miatt kompenzációs pontban részesülő fiatalok számával, akkor azt tapasztaljuk, hogy 2010 óta folyamatosan növekszik a hátrányos helyzetű régiókból bekerült fiatalok között a hátránykompenzáltak aránya. (Aminek az is az oka, hogy a hátránykompenzálasban részesülők besorolási kritériuma radikálisan változott.) Nem arról van tehát szó, hogy ez a két csoport azonos, hanem arról, hogy a hátrányos helyzet egyik lehetséges megítélési módja a kompenzációs ponttöbbletben részesítettek felsőoktatásba jutási jellemzőinek elemzése, egy másik lehetséges módja pedig, amit jelen dolgozatban használunk, a leghátrányosabb kistérségekből való bekerülés sajátosságainak vizsgálata.

4. táblázat. A 20 leghátrányosabb helyzetű (LHH) kistérség régióként és megyéenként<sup>6</sup>

| Kistérség                     | Megye/Régió            |
|-------------------------------|------------------------|
| <b>Észak-Alföld (7)</b>       |                        |
| Baktalórántházai              | Szabolcs-Szatmár-Bereg |
| Csengeri                      | Szabolcs-Szatmár-Bereg |
| Fehérgyarmat                  | Szabolcs-Szatmár-Bereg |
| Hajdúhadházi                  | Hajdú-Bihar            |
| Püspökladányi                 | Hajdú-Bihar            |
| Kunszentmártoni               | Jász-Nagykun-Szolnok   |
| Tiszafüredi                   | Jász-Nagykun-Szolnok   |
| <b>Észak-Magyarország (5)</b> |                        |
| Abaúj-Hegyközi                | Borsod-Abaúj-Zemplén   |
| Bodrogközi                    | Borsod-Abaúj-Zemplén   |
| Encsi                         | Borsod-Abaúj-Zemplén   |
| Mezőcsáti                     | Borsod-Abaúj-Zemplén   |
| Ozdi                          | Borsod-Abaúj-Zemplén   |
| <b>Dél-Alföld (4)</b>         |                        |
| Bácsalmási                    | Bács-Kiskun            |
| Jánoshalmi                    | Bács-Kiskun            |
| Mezőkovácsházai               | Békés                  |
| Sarkadi                       | Békés                  |
| <b>Dél-Dunántúl (3)</b>       |                        |
| Barcsi                        | Somogy                 |
| Sásdi                         | Baranya                |
| Sellyei                       | Baranya                |
| <b>Közép-Dunántúl (1)</b>     |                        |
| Sárbogárdi                    | Fejér                  |

<sup>6</sup> KSH 2008 alapján

A 20 leghátrányosabb helyzetű kistérségből (lásd a figyelembe vett kistérségeket a 4. táblázatban) a felsőoktatásba felvett hallgatók megoszlását vizsgáljuk a nagy vidéki regionális egyetemek között 2010-ben és 2016-ban. (Itt valamivel több egyetemet vizsgálunk, mint az előző részben, viszont az ELTE-t kihagytuk a vizsgálódásból.) 2010 és 2016 között a hat legnagyobb vidéki egyetem a DE, a SZTE, a PTE, a SZIE, a SZTE és az ME).<sup>7</sup> A fenti egyetemek mellett elhelyezkedésük (a leghátrányosabb kistérségekhez egy részéhez való közelségük) miatt két főiskolát (illetve később alkalmazott tudományokra összpontosító egyetemet, az egrit és a nyíregyházit) is bevettük az elemzésbe.<sup>8</sup>

Az adatok tanúsága szerint (5. táblázat) az öt egyetemre és a két kelet-magyarországi alkalmazott tudományegyetemre az adott években felvett összes hallgató egyharmada, viszont az LHH20 kistérségben élő felsőoktatásba felvett fiataloknak kétharmada került. *Ezen belül az is szembeűnik, hogy a Debreceni Egyetem egymaga több mint negyedét fogadja be a leghátrányosabb helyzetű régiókban élő felvett hallgatónak.* Ennek okait mélyebb elemzéssel lehetne feltárni, alighanem a képzési szerkezet, az utazási és megélhetési (munkavállalási) lehetőségek, valamint az intézményi hírnév játszhat benne szerepet.

5. táblázat. Az összes felvett hallgatólétszám és az LHH20 kistérségből felvettek megoszlása a vizsgált intézmények között 2010 és 2016

(\*: az összes képzési formára és tagozatra)

|                     | DE   | ME   | PTE  | SZIE | SZTE | <i>Előzőek együtt</i> | EKE  | NYE  | <i>Mind együtt</i> | Mind-összesen |
|---------------------|------|------|------|------|------|-----------------------|------|------|--------------------|---------------|
| <b>2010</b>         |      |      |      |      |      |                       |      |      |                    |               |
| Összes felvett      | 9458 | 4042 | 8665 | 5692 | 9367 | <b>37224</b>          | 3087 | 2829 | <b>43140</b>       | 114107        |
| LHH20-ból felvett * | 1247 | 354  | 321  | 250  | 451  | <b>2623</b>           | 198  | 367  | <b>3188</b>        | 4841          |
| Összes felvett      | 8%   | 4%   | 8%   | 5%   | 8%   | <b>33%</b>            | 3%   | 2%   | <b>38%</b>         | 100%          |
| LHH20-ból felvett * | 26%  | 7%   | 7%   | 5%   | 9%   | <b>54%</b>            | 4%   | 8%   | <b>66%</b>         | 100%          |

<sup>7</sup> 2010-ben a Nyugat-Magyarországi Egyetem még megelőzte a Miskolci Egyetemet, de az időközben történt átszervezés nyomán lejjebb csúszott

<sup>8</sup> A vidéki főiskolák között a gyöngyösi Károly Róbert Főiskola 2013-ban a legnagyobb volt, de 2013-ra leapadt a létszáma, majd 2015-ben az Eszterházy Károly Főiskolához (ma egyetem) csatolták. 2016-ban a Nyíregyházi Egyetemet a kecskeméti és veszprémi intézmények is megelőzték.

| 2016                |      |      |      |      |      |              |      |      |              |       |
|---------------------|------|------|------|------|------|--------------|------|------|--------------|-------|
| Összes felvett      | 7075 | 2605 | 5431 | 4154 | 6872 | <b>26137</b> | 2265 | 1351 | <b>29753</b> | 86049 |
| LHH20-ból felvett * | 912  | 216  | 215  | 154  | 327  | <b>1824</b>  | 181  | 167  | <b>2172</b>  | 3355  |
| Összes felvett      | 8%   | 3%   | 6%   | 5%   | 8%   | <b>30%</b>   | 3%   | 2%   | <b>35%</b>   | 100%  |
| LHH20-ból felvett * | 27%  | 6%   | 6%   | 5%   | 10%  | <b>54%</b>   | 5%   | 5%   | <b>65%</b>   | 100%  |

Forrás: Adott évi felvételi adatbázisok alapján saját számítás

Az is látszik (6. táblázat), hogy a Debreceni Egyetemre és a Nyíregyházi Egyetemre felvett hallgatóknak mintegy nyolcadrésze a leghátrányosabb helyzetű régiókból kerül ki.

6. táblázat. Az LHH20 kistérségből felvettek aránya %-ban a vizsgált intézményekben (2010 és 2016)

|      | DE   | ME  | PTE | SZIE | SZTE | Előzőek együtt | EKE | NYE  | Mind együtt | Mind-összesen |
|------|------|-----|-----|------|------|----------------|-----|------|-------------|---------------|
| 2010 | 13,2 | 8,8 | 3,7 | 4,4  | 4,8  | 7,0            | 6,4 | 13,0 | 7,4         | 4,2           |
| 2016 | 12,9 | 8,3 | 4,0 | 3,7  | 4,8  | 7,0            | 8,0 | 12,4 | 7,3         | 3,9           |

Forrás: Adott évi felvételi adatbázisok alapján saját számítás

Képzési szintenként és munkarendenként vizsgálva a leghátrányosabb régiókból felvetteknek az egyes intézmények közötti megoszlását 2010 és 2016 között (7. és 8. táblázat), bizonyos átstrukturálódást lehet észrevenni.

2010-ben a felsőfokú szakképzésre LHH20 kistérségből felvettek legnagyobb része (15%-a) a Nyíregyházi Főiskolára jutott be, s ezt követte a Debreceni Egyetem. 2016-ban a Debreceni Egyetem lett ezen a képzési szinten is – mint mindegyiken – a leghátrányosabb helyzetű térségben élő fiatalok befogadója. A második helyre – a felsőfokú szakképzés kivételével mindegyik területen – a Szegedi Tudományegyetem került 2016-ra. A Nyíregyházi Főiskola (illetve ekkor már Egyetem) jelentősen visszaszorult 2016-ra az LHH20 kistérségben élő hallgatók felvételében, s helyét a felsőfokú szakképzés esetében az egri főiskola (illetve egyetem) vette át.

7. táblázat. Az LHH20 kistérségből felvettek megoszlása  
intézmények között 2010-ben

|                                                                   | D<br>E | M<br>E | P<br>T<br>E | SZ<br>I<br>E | SZ<br>T<br>E | Előzőek<br>együtt | E<br>K<br>E | NY<br>E | Mind<br>együtt |
|-------------------------------------------------------------------|--------|--------|-------------|--------------|--------------|-------------------|-------------|---------|----------------|
| Felsőfokú szakképzésre LHH20-ból felvett                          | 10     | 6      | 8           | 8            | 8            | 40                | 7           | 15      | 62             |
| Nappali tagozatos felsőfokú szak-<br>képzésre LHH20-ból felvett   | 10     | 6      | 9           | 5            | 9            | 39                | 7           | 14      | 61             |
| Alapképzésre felvett LHH20-ból                                    | 27     | 7      | 5           | 5            | 9            | 53                | 3           | 7       | 65             |
| Nappali tagozatos alapképzésre<br>LHH20-ból felvett               | 30     | 8      | 6           | 4            | 11           | 59                | 3           | 4       | 67             |
| Osztatlan képzésre LHH20-ból<br>felvett – %-ban                   | 37     | 10     | 14          | 1            | 13           | 75                |             |         | 75             |
| Nappali tagozatos osztatlan kép-<br>zésre LHH20-ból felvett %-ban | 41     | 7      | 11          | 1            | 12           | 73                |             |         | 73             |
| Mesterképzésre LHH20-ból felvett<br>%-ban                         | 32     | 8      | 8           | 4            | 10           | 61                | 6           | 5       | 72             |
| Nappali tagozatos mester-képzésre<br>LHH20-ból felvett %-ban      | 38     | 8      | 6           | 2            | 9            | 62                | 2           | 1       | 65             |

Forrás: Adott évi felvételi adatbázisok alapján saját számítás

8. táblázat. Az LHH20 kistérségből felvettek megoszlása  
intézmények között 2016-ban

|                                                                     | D<br>E | M<br>E | P<br>T<br>E | SZ<br>I<br>E | SZ<br>T<br>E | Előzőek<br>együtt | E<br>K<br>E | NY<br>E | Mind<br>együtt |
|---------------------------------------------------------------------|--------|--------|-------------|--------------|--------------|-------------------|-------------|---------|----------------|
| Felsőfokú szakképzésre<br>LHH20-ból felvett                         | 29     | 8      | 7           | 4            | 9            | 57                | 11          | 6       | 74             |
| Nappali tagozatos felsőfo-<br>kú szakképzésre LHH20-<br>ból felvett | 30     | 8      | 8           | 5            | 12           | 63                | 11          | 5       | 79             |
| Alapképzésre LHH20-ból<br>felvett                                   | 27     | 5      | 5           | 4            | 10           | 51                | 4           | 4       | 60             |
| Nappali tagozatos alapkép-<br>zésre LHH20-ból felvett               | 30     | 6      | 6           | 2            | 11           | 55                | 3           | 3       | 61             |
| Osztatlan képzésre<br>LHH20-ból felvett                             | 25     | 9      | 11          | 0            | 16           | 61                | 6           | 6       | 74             |
| Nappali tagozatos<br>osztatlan képzésre LHH20-<br>ból felvett       | 25     | 5      | 14          | 0            | 18           | 62                | 6           | 8       | 78             |
| Mesterképzésre LHH20-<br>ból felvett                                | 26     | 7      | 7           | 10           | 7            | 57                | 4           | 5       | 67             |
| Nappali tagozatos mester-<br>képzés-re LHH20-ból<br>felvett         | 31     | 8      | 6           | 6            | 9            | 60                | 0           | 0       | 60             |

Forrás: Adott évi felvételi adatbázisok alapján saját számítás

Szembevetendő tehát, hogy 2016-ra a Debreceni Egyetem minden képzési szinten a leghátrányosabb helyzetű kistérségekben élő fiatalok felsőoktatásban való részvétele legmagasabb befogadási arányú intézményévé vált.

Mindez azt jelenti, hogy a Debreceni Egyetemen az egy-egy évben felvett hallgatók mintegy 13%-a a leghátrányosabb helyzetű kistérségekből kerül ki, ezen belül a felsőoktatási szakképzésre nappali tagozaton bekerülő hallgatóknak 18%-a, a nappali tagozatos alap- és osztatlan képzésre bekerülteknek pedig 8%-a az LHH20 kistérségben él.

### ***Képzési szerkezet***

A felsőoktatási statisztika adatai szerint a négy tudományegyetem 2017-ben közel 17 ezer oklevelet adott ki, amelyből valamivel több, mint 9 ezer alapképzési oklevél volt, a többi pedig osztatlan vagy mesterképzésen szerzett diploma. (9. táblázat)

9. táblázat. A tudományegyetemek által 2017-ben kiadott oklevelek száma (valamennyi munkarend)

|                            | DE   | ELTE | PTE  | SZTE |
|----------------------------|------|------|------|------|
| Alapképzés                 | 2687 | 3119 | 1483 | 2037 |
| Mester és osztatlan képzés | 2046 | 2189 | 1448 | 1609 |

Forrás: Oktatási Hivatal felsőoktatási statisztika

Ha megvizsgáljuk a négy tudományegyetem képzési szerkezetét igen szembevetendő különbségeket találunk (10. és 11. táblázat). (Itt most az ELTE képzési szerkezete kevésbé összevethető a vidéki tudományegyetemekkel, mivel a fővárosban nem történt meg a szakegyetemek integrálása, így az ELTE lényegében „csonka” tudományegyetem, mivel hiányoznak az orvosegyetemi, a gazdaságtudományi és a művészeti karok).

10. táblázat. A 2017-ben kiadott alapképzési oklevelek képzési területek közötti megoszlása (valamennyi munkarend)

|                                      | DE           | ELTE         | PTE          | SZTE         |
|--------------------------------------|--------------|--------------|--------------|--------------|
| Bölcsész, pedagógus, művészeti       | 23,1%        | 61,8%        | 32,8%        | 41,1%        |
| Társadalom, jog és gazdaságtudományi | 21,2%        | 14,2%        | 18,3%        | 18,4%        |
| <b>Agrár, műszaki, informatikai</b>  | <b>29,8%</b> | <b>5,6%</b>  | <b>16,1%</b> | <b>14,2%</b> |
| <b>Természettudományi</b>            | <b>12,8%</b> | <b>18,2%</b> | <b>11,5%</b> | <b>19,4%</b> |
| Egészségügyi                         | 13,1%        | 0,1%         | 21,3%        | 6,8%         |
|                                      | 100%         | 100%         | 100%         | 100%         |

Forrás: Oktatási Hivatal felsőoktatási statisztika

A vidéki tudományegyetemeknek az alapképzésben végzettek képzési szerkezetét illetően (10. táblázat) a Debreceni Egyetem esetében a legmagasabb a STEM<sup>9</sup> szakok aránya, (a műszaki, informatikai, természettudományi és agrárszakokon kiadott oklevelek aránya itt 43%, míg a következő egyetemen, a SZTE-n 33, a PTE-n pedig 27%). Ugyanakkor a bölcsész, pedagógus és művész alapképzési diplomák aránya – a vidéki tudományegyetemek közül – a Szegedi Tudományegyetemen a legnagyobb. A társadalom-, jog- és gazdaságtudományi alapképzési diplomák arányában is a DE jár az élen

Az osztatlan és mesterképzésben kiadott diplomák esetében már messze nem ekkora a Debreceni Egyetem előnye. (11. táblázat). A Debreceni Egyetem 24%-os STEM aránya éppen csak megelőzi a SZTE 20%-os arányát, és itt már az ELTE 18%-os aránya is számottevő (ha a kiadott oklevelek számát vesszük alapul). Ugyanakkor a társadalom-, jog- és gazdaságtudomány területén kiadott mesterszintű és osztatlan diplomák tekintetében a DE csak a harmadik a sorban.

11. táblázat. A 2017-ben kiadott mesterszintű és osztatlan képzési oklevelek képzési területek közötti megoszlása (valamennyi munkarend)

|                                      | DE    | ELTE  | PTE   | SZTE  |
|--------------------------------------|-------|-------|-------|-------|
| Bölcsész, pedagógus, művészeti       | 18,0% | 52,9% | 24,4% | 33,3% |
| Társadalom, jog és gazdaságtudományi | 24,9% | 27,6% | 34,9% | 24,5% |
| Agrár, műszaki, informatikai         | 11,7% | 4,5%  | 10,3% | 5,3%  |
| Természettudományi                   | 11,9% | 13,7% | 4,1%  | 14,7% |
| Egészségügyi                         | 33,5% | 1,3%  | 26,2% | 22,2% |

Forrás: Oktatási Hivatal felsőoktatási statisztika

### ***A végzettek munkaerő-piaci helyzete***

Azt, hogy a képzési szerkezet mennyire illeszkedik a regionális igényekhez, a diplomás pályakövetési rendszer<sup>10</sup> alapján lehet valamennyire megítélni. A 2015. évi diplomás pályakövetési adatbázis mind a négy tudományegyetem esetében több mint ezer végzett diplomás visszaérkezett válaszait tartalmazza<sup>11</sup>.

Az adatokból viszonylag kevés dolgot lehet leszűrni (már csak azért is, mert a DPR megbízhatóságáról erősen megoszlanak a vélemények – főleg az igen alacsony számban visszaérkezett válaszok miatt).

<sup>9</sup> Az irodalomban gyakran hívják STEM (Science, Technology, Engineering and Mathematics) vagy magyarul MTMI (matematikai, természettudományos, műszaki, informatikai) szakoknak, amelyek a mai hazai – és a nemzetközi – oktatáspolitikai prioritásrendszerében kiemelt szerepet játszanak.

<sup>10</sup> A DPR módszertanát lásd: <https://www.felvi.hu/felsooktatasi-muhely/dpr>

<sup>11</sup> A rendelkezésünkre álló adatbázis 1120 DE-n végzett, 1671 PTE-n végzett, 1754 SZTE-n végzett és 1983 ELTE-n végzett diplomás válaszait tartalmazta

12. táblázat. A tudományegyetemek végzettjeinek néhány jellemzője  
a DPR 2015. évi adatai alapján

|                                                                                                                       | DE   | PTE  | SZTE | ELTE |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------|------|------|------|
| Jelenleg dolgozik                                                                                                     | 91%  | 87%  | 87%  | 83%  |
| Sosem dolgozott                                                                                                       | 5%   | 4%   | 3%   | 6%   |
| Most nem dolgozik, de már volt munkahelye                                                                             | 4%   | 9%   | 10%  | 11%  |
| Volt-e munkanélküli a végzettsége megszerzése óta                                                                     | 35%  | 29%  | 30%  | 29%  |
| • akinek volt annak átlagosan hány-szor volt munkanélküliségi időszaka                                                | 1,37 | 1,37 | 1,46 | 1,29 |
| • akinek volt annak átlagosan hány hónapig tartott                                                                    | 6,83 | 7,33 | 8,06 | 7,49 |
| Volt-e regisztrált munkanélküli                                                                                       | 15%  | 17%  | 19%  | 26%  |
| Milyen mértékben használja jelenlegi munkájában a tanulmányai során elsajátított tudást, megszerzett készségeket      |      |      |      |      |
| • egyáltalán nem                                                                                                      | 10%  | 9%   | 13%  | 5%   |
| • teljes mértékben                                                                                                    | 33%  | 22%  | 30%  | 15%  |
| • átlagosan                                                                                                           | 3,51 | 3,36 | 3,40 | 3,55 |
| Fővárosban dolgozik                                                                                                   | 18%  | 23%  | 29%  | 80%  |
| Az intézmény rekrutációs körzetében dolgozik                                                                          | 30%  | 18%  | 42%  | 80%  |
| Abszolutórium után összesen hány hónapig kereste első munkáját?                                                       | 4,0  | 3,6  | 3,9  | 3,6  |
| A végzettségnek a megszerzése óta összesen hány főállású munkahelye, munkaviszonya volt Önnek, a jelenlegivel együtt? |      |      |      |      |
| 1                                                                                                                     | 12%  | 10%  | 10%  | 15%  |
| 2                                                                                                                     | 54%  | 56%  | 51%  | 49%  |
| 3                                                                                                                     | 23%  | 22%  | 23%  | 23%  |
| 4                                                                                                                     | 7%   | 9%   | 10%  | 9%   |
| 5                                                                                                                     | 3%   | 2%   | 3%   | 3%   |
| átlag                                                                                                                 | 2,40 | 2,41 | 2,52 | 2,43 |
| Már dolgozott külföldön                                                                                               | 4%   | 5%   | 6%   | 6%   |
| Jelenleg is külföldön dolgozik                                                                                        | 5%   | 6%   | 5%   | 8%   |

Mindenesetre az adatok tanúsága szerint (12. táblázat) a Debreceni Egyetem végzettjeinek munkaerő-piaci részvétele a legmagasabb arányú. Ugyanakkor ők tudnak a leghosszabb idő után elhelyezkedni (bár az erre a kérdésre adott válasz megbízhatóságát erősen kérdésessé teszi, hogy a megkérdezettek kevesebb, mint fele válaszolt), és a munkanélküliség is a DE végzettjeit sújtja legna-

gyobb arányban, bár a négy egyetem végzettjei között átlagosan a legrövidebb ideig, és regisztrált munkanélküli is közöttük volt legalacsonyabb arányban.

Visszont az is szembevetendő, hogy a DE-n végzettek között vannak legnagyobb arányban, akik szubjektív kongruenciája maximális, (azaz akik azt választják, hogy teljes mértékben használják jelenlegi munkájukban a tanulmányaik során elsajátított tudást, megszerzett készségeket), bár az egyetem végzettjeinek átlagos szubjektív kongruencia-elégedettségének átlagpontszáma csak a második, az ELTE-n végzettek után.

A PTE mellett a DE végzettjei dolgoznak legkisebb arányban az intézmény szűkebb régiójában, (de itt is problémás a megbízhatóság, mivel erre a kérdésre mind az ELTE, mind a DE válaszadó végzettjeinek alig több mint fele választott). A külföldi munkavállalás nagyjából azonos arányú a vidéki tudományegyetemeken, az ELTE-n végzettekénél pedig valamivel magasabb, de náluk sem éri el a válaszadók között a 10%-ot.

### ***Befejezésül***

Az elemzés csak igen korlátozottan tudott arra kérdésre válaszolni, hogy milyen is a kapcsolat a tudományegyetemek és az azokat befogadó régió között. Ugyanakkor az intézmények által felvett hallgatók rekrutációja, az intézmények képzés-szerkezeti törekvései és végzettjeik néhány munkaerő-piaci jellemzője talán felületes bepillantást mégis engedett a kérdésbe.

Az elemzett jellemzők alapján a Debreceni Egyetem regionalitása kedvező képet mutat a többi tudományegyetemmel összevetve. Ebből a regionális szerepből adódik részben a hátrányos helyzetű térségekből származó hallgatók magas aránya, amely az egyetemre fontos feladatokat ró számos területen, – a szociális támogatáson túl többek között a lemorzsolódás megelőzésére tett intézkedések vonatkozásában is.

### ***Hivatkozások***

Garami Erika (2013): *Kistérségi jellemzők együttes hatása az oktatás eredményességére és a továbbtanulási döntésekre*. PhD értekezés

[https://dea.lib.unideb.hu/dea/bitstream/handle/2437/179801/Garami\\_Erika\\_Ertekezes-t.pdf?sequence=5&isAllowed=y](https://dea.lib.unideb.hu/dea/bitstream/handle/2437/179801/Garami_Erika_Ertekezes-t.pdf?sequence=5&isAllowed=y)

Polónyi István (2018): *A hazai felsőoktatás felvételi tendenciái és hallgatólétszámának néhány jellemzője* In: Kováts G. – Temesi J. : *A magyar felsőoktatás egy évtizede 2008–2017*. BCE NFKK 2018.

*Tájékoztató a kiemelten támogatott kistérségekről*. KSH Budapest, 2008

<http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/kistersegimutato.pdf>